

3. LP - Uhlovodíky a jejich deriváty

Jméno:

Datum:

1) Zjistěte, jaké vlastnosti má ethyn (acetylen).

- Vyučující připraví ethyn reakcí karbidu vápníku s vodou (frakční baňka s karbidem, z dělicí nálevky se přikapává voda); ethyn je zaváděn trubičkou (hadičkou) do kádinky se slabým roztokem KMnO_4 (popř. bromovou vodou) se saponátem.
- Co se děje po probublání ethynu do roztoku? Roztok manganistanu draselného díky nenasyčené vazbě nejdříve _____ (vznikajícím MnO_2), pak se _____ (vzniklým CO_2).
- Po „změně zbarvení“ roztoku se odstraní trubička. Pěna se zapálí hořící špejlí (použít štít!).
- Napište rovnici reakce ethynu s bromovou vodou (ethyn + dvojjatomová molekula brómu), pojmenujte vzniklý produkt a uveďte, o jaký základní typ reakce jde.
- Reakce ethynu s bromovou vodou:
  - Produktem je _____; typ reakce _____

2) Zjistěte, jaké vlastnosti má methylbenzen (toluen).

- Vlastnosti toluenu: skupenství _____; barva _____; zápach _____
- K malému množství toluenu ve zkumavce přilijte vodu obarvenou indikátorem:
  - toluen _____ rozpustný ve vodě; hustota toluenu _____ než hustota vody
- Malé množství toluenu zapalte v digestoři na porcelánové misce; použít štít - toluen je vysoce hořlavý!
- Jakým plamenem hoří? Plamen toluenu je _____

3) Zjistěte, jaké vlastnosti má naftalen.

- Vlastnosti naftalenu: skupenství _____; barva _____; zápach _____.
- Pozorujte, jak naftalen hoří (provede vyučující); napište rovnici hoření naftalenu (naftalen napište součtovým vzorcem). Rovnice hoření:

4) Zbarvení plamene chloroformem a jodoformem

- Ocelový drátek (měděnou spirálu) namočte do chloroformu, pak obdobně do jodoformu a přiložte do nesvítivé části plamene kahanu; plamen se zbarvil _____.
- Rozžhaveným drátkem se v digestoři dotkněte jodoformu na hodinovém sklíčku (provede vyučující). Z jodoformu uniká plyn, který má barvu _____; plynem je prvek _____

5) Porovnejte vlastnosti aminobenzenu a nitrobenzenu

- Zjistěte, jaké vlastnosti má aminobenzen: skupenství _____, vůně _____; rozpustnost ve vodě - aminobenzen se ve vodě _____.
- Aminobenzen tvoří s vodou _____ směs - _____; racionální vzorec aminobenzenu _____; triviální název _____.
- Zjistěte, jaké vlastnosti má nitrobenzen: skupenství _____, vůně _____; rozpustnost ve vodě - nitrobenzen se ve vodě _____.
- Nitrobenzen tvoří s vodou _____ směs - _____; racionální vzorec nitrobenzenu _____

6) Zjistěte vlastnosti vybraných hydroxyderivátů.

- Rozlište methanol a ethanol zkouškou barvy plamene (demonstrativně v digestoři).
- K 5 ml alkoholu v porcelánové misce se přidá půl malé lžičky kyseliny borité [reakcí vzniká tri(m)ethylester kyseliny borité] a 2 kapky kyseliny sírové (má funkci katalyzátoru) - po zapálení → různá barva plamene.

- Hydroxyderiváty:

- a) methanol: racionální vzorec _____, další názvy _____, _____; skupenství _____, vůně/zápach _____, barva plamene _____
- b) ethanol: racionální vzorec _____, další názvy _____, _____; skupenství _____, vůně/zápach _____; barva plamene _____
- c) glycerol: racionální vzorec _____, další názvy _____, _____; skupenství _____, tekutost _____; chuť _____
- d) fenol: racionální vzorec _____; skupenství _____, vůně/zápach _____

7) Porovnejte vlastnosti etheru a acetonu.

- a) ether: racionální vzorec _____; skupenství _____, zápach _____
- aceton: racionální vzorec acetonu _____, další názvy acetonu _____, _____.
  - Chomáček vaty namočené v acetonu se položí na hodinové sklíčko, skleněná tyčinka se smočí v kyselině sírové a pak v manganistanu draselném; dotyk vaty...
  - Co se stane a proč? _____.

8) Zjistěte vlastnosti kyseliny octové, proveďte reakce.

- kyselina octová: racionální vzorec _____, další název _____; skupenství: _____, vůně _____.
- Do 2 zkumavek dejte po 5 ml kyseliny octové.
- Do první vhodte kousek vápence a po rozběhnutí reakce přiložte hořící špejli.
- Co se stane a proč? _____.
- (Práce se štítem) Do druhé zkumavky vhodte kousek hořčíku a opatrně přiložte hořící špejli.
- Co se děje? _____.
- Rovnice reakce: _____

9) Dokažte, že kyselina šťavelová na sebe váže vápník.

- K 5 ml 5% vodného roztoku chloridu vápenatého přidejte 5% kyselinu šťavelovou. Krystalky vysráženého šťavelanu vápenatého (ostré hrany) pozorujte pod mikroskopem.
- Napište vzorce obou látek. Kyselina šťavelová _____, chlorid vápenatý _____.

10) Vypočítejte objem oxidu uhličitého vzniklého dokonalým spálením 12,8 g naftalenu. Kolik litrů kyslíku bude třeba pro spálení výše uvedeného množství naftalenu?

- Výpočet množství oxidu uhličitého

- Výpočet množství kyslíku

11) Závěr